
GLEMMER DU

TÅRNBY KOMMUNES LOKALHISTORISKE TIDSSKRIFT NUMMER 6 | NOVEMBER/DECEMBER 2011

KASTRUPGÅRD

bygningshistorie og erindring

FORSIDEILLUSTRATION:

Kastrupgård med sidelænge.

Foto: Arne Westergård. Ca. 1953

KILDER:

Inger Kjær Jansen. Kastrupgård fra hovedgård til kultursted. 1992

Ole Hansens erindringer.

Stads- og lokalarkivet.

ISSN 1397-5412

Tidsskriftet "Glemmer du" er udgivet af:

@Tårnby Kommunebiblioteker, Stads- og lokalarkivet.

Redigeret af: Inger Kjær Jansen

Layout: Anne Petersen

KASTRUPGÅRD

- bygningshistorie og erindringer

Kunsthistoriker og overinspektør ved Nationalmuseet, Harald Langberg, har rekonstrueret og tegnet hvorledes hovedbygningen sandsynligvis så ud fra haven omkring 1760.

INDLEDNING

Kastrupgård skal renoveres i de kommende år. Hele bygningskomplekset skal indrettes til udstillingsområder for kunstmuseet, Kastrupgårdssamlingen. Det er Realdania og Tårnby Kommune, der sammen finansierer projektet med et samlet budget på 8 millioner kr.

Derfor handler dette nummer af Glemmer du om Kastrupgård. Først ridses historien kortfattet op, og dernæst gives ordet til Ole Hansen, der i sin barndom boede på Kastrupgård fra 1950-1957, det vil sige lige indtil Tårnby Kommune overtog gården.

KASTRUPGÅRDS FØRSTE TID

Kastrupgårds bygherre var Jacob Fortling. Han blev født i Tyskland i 1711 men levede størstedelen af sit korte liv i Danmark. Her fik han en kometagtig karriere. Han kom hertil som stenhugger-svend, fik borgerskab i 1738 i København, i 1740 blev han Hofstenhugger, 1756 Hofbygningsinspektør og 1760 Hofbygmester.

Fortlings relationer til Kastrup begyndte i 1747, da han fik privilegium på at bryde kalk på Saltholm, og to år senere på at anlægge et kalkbrænderi og en havn ved Kastrup Knæ.

Det blev i 1752 udvidet med et teglværk og i 1755 med en stentøjs- og fajancefabrik.

Samlet kaldtes disse virksomheder Kastrup Værk.

Fra Kastrup Værk blev der anlagt en vej, vore dages Alleen, i lige linje til Kastrup landsby, hvor Jacob Fortling lod opføre et landsted, Kastrupgård, i hjertet af den gamle landsby. Her købte han i 1749 først gård nr. 7 og siden de to nabogårde, rev dem ned og opførte Kastrupgård. Der var på denne tid 11 bondegårde i Kastrup.

Kastrupgård portbygning er den eneste bygning i komplekset, der ikke er ændret i det ydre. Den daværende hovedbygning blev opført i en etage og bestod af 8 fag. Desuden var der en 4 fag lang og en etage høj sidefløj til højre for ho-

vedbygningen, en længe mod syd indrettet til bageri, og mod nord en længe med et bryggeri og et brænderi samt 10 nye og ældre bygninger. Bagved hovedbygningen var en stor have med frugttræer og lysthus. Fortling havde foruden Kastupgård en herskabelig bolig inde i København.

Fortling fik et omfattende landbrug ved siden af fabriksvirksomheden Kastrup Værk, i kraft af omfattende jordkøb i Kastrup, Maglebylille og Sundbyøster. Han lagde med sin fabriksvirksomhed i Kastrup grundstenen til den industrielle udvikling i Kastrup. I gavlen på portbygningen er det følgende minde skrevet i saltholmsmarmor. Her oversat fra latin:

Et af de fire dørstykker fra salen på Kastrupgård. Dørstykkerne var malet af W.F. Burfeldt i 1753.

Efter Kongelig Majestæts allernådigste Privilegium er denne Fabrik blevet bygget og fuldført fra 1749 til år 1753 tillige med dette Ejendoms gods (Kastrupgård) hvilket til Bevis på allerunderdanigst Taknemlighed blev indbugget den 11. September 1753 i denne Saltholms Marmorsten

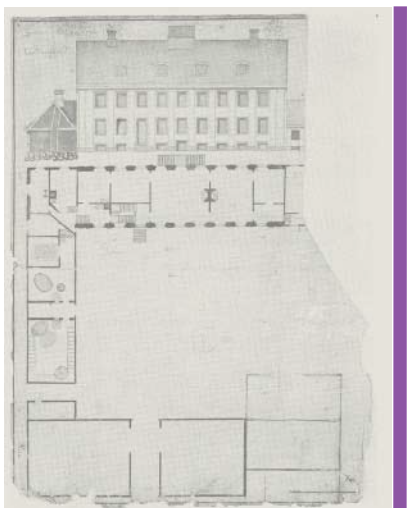
Efter Fortlings død i 1761 kørte hans enke værket og gården videre.

NYE EJERE

Fortlings fuldmægtig Jess Didrichsen og kasseskriver Jacob Stentzler overtog Kastrup Værk og Kastrupgård i 1763. Jess Didrichsen bosatte sig med sin familie på Kastrupgård. Under dette ejerskab blev der bygget en sidefløj til mod vest. Det fremgår af en brandvurdering fra 1770. Her får vi for første gang mål på bygningerne. Hovedbygningen var ca. 18,5 meter lang og 9 meter bred. I hovedbygningen var en stor sal på 3 fag med en niche til en kakkellovn samt malede dørstykker, der forestiller de fire årstider. Fra salen var der en bred trappe ned til haven og en sandstenstrappe fra en forstue til gårdspladsen.

Statens økonomiske støtte til Kastrup Værk blev i tiden efter Fr. V. død mindre og mindre. To år efter en storm i 1775 ødelagde store dele af havnen, gik ejerne konkurs.

De nye ejere blev bogtrykker Nicolaj Høpner og hans svigersøn Christian Westerholdt. Både Høpner og Westerholdt døde i 1783, og enkerne solgte værk og gård til kancelliråd Peter Jacob Hygom og mægler Chr. Jørgensen. Det var Hygom der boede på gården med sin familie, og det var under hans ejerskab hovedbygningen ændrede udseende og fik en etage bygget ovenpå. Sidefløjene var stadigvæk kun 1 etage høje.

Kastrupgård 1815

LANGE, NYBORG, SEELER OG KRIEGER

I 1792 kom Kastrupgård igen under hammeren og i mellem 3. og 4. auktion udbød der brand i en sidebygning. Gården blev alligevel solgt denne gang til generalkrigskommissær Ole Tønder Lange, der endvidere ejede Bratskov ved Brovst. Lange var en meget foretagssom herre. Efter at have overtaget Kastrupgård opkøbte han så meget jord, at Kastrupgård efterhånden omfattede 300 tdr. land. Hovedbygningen undergik en større ombygning. Sidebygninger og hovedbygning blev forenet.

Stuerne og kamrene var betrukne med tapet og listerne var forgyldte.

Lange anlagde endvidere Kastruplund som en plantage, da der dengang var mangel på skove og dermed brændsel her på Amager. Efter Langes død i 1814 blev enken boende. Hun frasolgte i 1827 en stor del af ejendomsbesiddelserne, bl.a. Kastrup Værk. Fra da af var der ingen fælles ejere af Kastrupgård og Kastrup Værk. Langes enke solgte dog først Kastrupgård i 1835 til Mathias Nyborg, der kendte Amager i forvejen, hvor han var amtskirurg.

Haven på Kastrupgård. Tegning af ukendt kunstner ca. 1840.

Nyborg døde på Kastrupgård i 1844.

I 1846 blev gården så overtaget af Jacob de Villermé Seeler, som havde været forpagter af Kastrupgård under Fru Lange. Han boede på og ejede endvidere Kastrupgårds avlsgård. Den brændte imidlertid i 1844 og i stedet opførte Seeler Ny Kastrupgård.

Mens Seeler ejede Kastrupgård blev der foretaget en brandtaksation af gården, og ved den lejlighed oplyses helt nøjagtige mål på hovedbygningen, der svarer til i dag. Hovedbygningen var 27,6 meter lang og 8,1 meter bred eller dyb. På begge sider af hovedbygningen var sidelænger indrettet til beboelse, i alt 12 værelser, 3 køkkener med komfurer og 10 kakkellovne.

Seeler valgte i 1861 at sælge gården til Jørgen Hendrik Krieger fra herregården Vosnæsgård ved Kalø Vig. I 1875 solgte han gården og jorderne hertil bl.a. også Kastruplund som nu fremstod som en lille skov.

Ole Peter Jacobsen og hans kone Bodil Mikkelsdatter.

Ole Jacobsen købte Kastrupgård i 1875 og overdrog den til sønnen Mikkel i 1893.

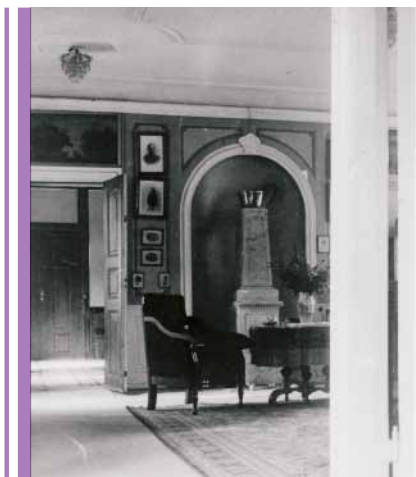
OLE OG MIKKEL JACOBSEN

Den nye ejer, Ole Jacobsen, var den første fra Amager der kom til at eje gården.

Ole Peter Jacobsen renoverede Kastrupgård og opførte bl.a. en ny nordfløj. Ole Jacobsen blev boende på gården efter sønnen Mikkel havde overtaget den. Mikkel Jacobsen døde i 1916 og hans enke, Christiane Jacobsen, solgte gården året efter, men betingede sig at hun kunne blive boende til sin død samt, at haven ikke blev omdannet til et moderne gartneri. Den sidste betingelse overholdt den nye ejer ikke.

OTTO KRISTENSEN

Otto Kristensen blev født i 1893 og var søn af Oline og Mathias Kristensen, Ny Kastrupgård. Han fik sin første uddannelse hos faderen, der var en af de første og største handeleggartnere på Amager. Kun 24 år gammel købte han med faderens hjælp i 1917 Kastrupgård, der da havde 66 tdr. land, som først og fremmest var blevet drevet som landbrug. Otto Kristensen om lagde efter nogle år driften til frilandsgartneri, og han specialiserede sig i dyrkning af jordbær og blomkål.

Salen på Kastrupgård.
Foto Ejnar Olsen, der i 1932 beskrev, opmålte og fotograferede Kastrupgård.
Kunstakademiets samlinger

Kastrupgårds hovedbygning og portbygning blev fredet i klasse B i 1924.

Befolkningsudviklingen i kommunen krævede i efterkrigstiden opførelse af flere boliger. Lufthavnen udvidede til stadighed, så Otto Kristensen valgte i 1957 at sælge Kastrupgård til Tårnby Kommune.

TÅRNBY KOMMUNES EJERSKAB

De gamle sidebygninger blev efterfølgende revet ned, så kun hovedbygning og sidefløje stod tilbage. Hovedbygningen blev efterfølgende indrettet til bibliotek og studiekredslokaler.

Haven blev mere end halveret for at give plads til boligbyggeri.

I 1969 ønskede kommunen at genskabe det gamle gårdanlæg. Det kom til at ske under ledelse af arkitekt Torben Jensen. Første etape bestod i at opføre en ny nordfløj, restaurering af den nordlige del af portbygningen samt nye sidebygninger, for hermed at skabe mere plads til biblioteket, som nu også kunne få et børnebibliotek. Dette arbejde var færdigt i 1971. Næste etape var opfø-

Filial Kastrupgård.
Foto: Dirch Jansen, 2003

relse af en ny sidefløj mod syd og restaurering af den sydlige portbygning til indretning af et kunstmuseum, Kastrupgårdsamlingen, der blev indviet i 1977. I det efterfølgende årti ændredes indretningen, bl.a. blev 2 rum i hovedbygningen omdannet til café og udstilling med Th. Philipsens arbejder. Med udgangen af 2006 lukkede biblioteket på Kastrupgård.

OLE OG KASTRUP- GÅRD

Ole Hansen fortæller følgende om sin barndom på Kastrupgård fra 1950-57.

Jeg er født i København i 1942, og vi boede dengang i Fredericiagade. Min biologiske far døde den 1. maj 1944, så mine erindringer om ham er meget

Kastrupgårdsamlingen.
Foto: Dirch Jansen, 2003

små, for at sige overhovedet ingen ting. Min mor flyttede i 45/46 sammen med en anden mand, fra samme landsby som min afdøde far. Far Gunner var landarbejder, havde gået i landsbyskolen i 6 år, og så var den pot ude.

Vi flyttede til Kastrupgård omkring 15. maj 1950. Jeg begyndte i Kastrup Skole i barakken ud til Kastrupvej, hvor jeg fik hr. Agerbæk som klasselærer. Kort efter jeg var begyndt her, skulle vi have sommerferie og efter ferien var det så 3. klasse.

Vi flyttede ind i sidebygningen på Kastrupgård, som bestod af Kastrupgårdsvej nr.43-47.

I nr. 45 boede familien Agnes Jørgensen, jeg kan ikke huske hvad hendes mand og den mindste søn hed, men den ældste hed Mogens, og ham legede jeg en del med. Denne

Ole Hansen på vej til skole.
Ca. 1953

familie flyttede senere til Olufsgården på Sirgræsvej. I nr. 47 boede en "ældre dame" fru Jørgensen, der havde en datter, der var gift med et postbud og boede på Kastrupvej lige før Saltværksvej.

På fotografiet ses det store vandbassin, hvor der altid var koldt frisk vand. Det lille skur ved gavlen af bygningen var brændeskur for beboerne i nr. 45 samt 2 lokummer, hvoraf det til højre var forbeholdt fru Jørgensen. Da familien Jørgensen flyttede, rykkede vi ind i denne lejlighed, hvor vi boede til 15. maj 1957.

Lejligheden bestod af køkken, stue, soveværelse, et lille kammer samt en stor havestue, der havde en dobbeltdør ud til haven beliggende bag bygningen. Sanitære installationer var der ikke meget af, en vandhane i køkkenet og ellers ikke andet. Skulle vi have bad, var det etagevask eller hvis far havde

Kastrupgård med vandbassin forrest samt hovedbygning og sidelænge mod syd, hvor Ole og hans familie boede. Foto: Viggo Iversen, ca. 1957

penge en tur op på skolen, hvor der var bademuligheder. Her var fredag ”mandedag”, og det kostede en hel 25 øre at få et brusebad. Var der højvande i kassen og man havde 35 øre, kunne man få et karbad. Jeg blev konfirmeret i oktober 1956, det var koldt og man var i gang med at rive en del af bygningen ned, så nogen store festligheder blev det ikke til, dels pga. boligforholdene, men måske var det også noget med økonomi. Penge havde man aldrig, og var der nogle, så skulle man jo tipse, spille på duer osv.

I gavlen bag mig var vaskehus, og bag dette boede ”Store Hansen”, en ældre mand, som var ansat på gartneriet som altmuligmand. I den fjerreste bygning var hestestald, og man ser lige gennemgangen ud til møddingen på billedet. I denne gennemgang var der indrettet to lokummer beregnet for de to familier, Lakjær og Olesen, der boede til venstre for hovedbygningen. Hvad Lakjær familien havde af erhverv, ved jeg ikke, men de havde den jord, der lå til venstre for den gamle del af Kastrup Kirkegård. De flyttede senere

Ole som konfirmand i 1956.

hen på Misteltenvej. Familien Olesen kender jeg ikke så meget til, blot at han var ansat hos Carrøe The i Strandgade. I venstre side af portbygningen, hvor der i dag er kunststudstilling, havde Plyssen opbevaring af uldballer. Der var en lem her ind til, der kunne vi lige klemme os igennem. Oppe på loftet havde køleskabsfabrikken Atlas et lager af gamle modeller, reklameartikler m.m. Vi havde naturligvis ikke lov til at være der, så derfor var det en spændende legeplads. Min første cykel købte jeg for mine konfirmationspenge, plus det jeg havde fået i drikkepenge som bydreng i mejeriet i Lufthavnsparken. Vi gik også

tit ud for at sælge gamle aviser, som vi solgte til hr. Arneke, eller hvis man ville i biffen, kunne man prøve ”Silde Jens”, fiskehandleren i Kastruplundgade. Kunne man ikke skaffe kontanter og alligevel ville i biffen søndag eftermiddag, gik man til ”Loppen”(den gamle Kastrup Bio i Alleen) og stillede sig op. Når reklamerne var forbi var der pause, sidedørene gik op og ud fløj en del drenge, der skulle tisse. Havde man ikke billet, blandede man sig med dem og gik frejdigt ind til filmen, så var man lidt presset på sin plads. Helt galt kunne det være efter 2. og 3. pause, så var der ikke mere plads.

Hjemme havde vi ikke mange penge, så jeg var tidligt med mor ude med morgenaviser. Vi havde distrikt fra John Tranums Allé ned til Amager Strandvej og herfra hele vejen ud til og med lufthavnen. Om sommeren var det ikke noget problem, det var herligt, solen skinnede, fuglene sang, livet var dejligt.

Vinteren kunne være streng, hvis der var meget sne, var der kun én ting man kunne gøre, frem med kælken, og så på gåben derud ad.

Det fedeste var, når avis månedsregningerne skulle betales 8,70 kr., et godt beløb, næsten alle steder var der 30 øre til mig. Når jeg var færdig med min del af aviserne, skyndte jeg mig hen til ismejeriet og kørte ud med morgenbrød og mælk. Fart på, man skulle jo hjem og hente skoletasken, og så af sted igen til skolen.

Lønnen for morgenpladsen og eftermiddagspladsen gav 15 kr., som måtte afleveres til mor. Man var nok lidt stolt, når man kunne aflevere så mange penge til hende. Drikkepenge beholdt jeg.

Billedet, på modsatte side, er min far Sven Gunnar Hansen og min mor Anna Margrethe Hansen, mine søstre tvillingerne Gunna og Lisa, den sidste person er ukendt. I disse bænke blev der ofte dyrket meloner og andre varmekrævende afgrøder.

ANSATTE PÅ KASTRUPGÅRD Mester

Først skal nævnes Mester, sådan blev Otto Kristensen kaldt. Det er mit indtryk, at han var af den gamle skole ”jeg bestemmer alt, kan du ikke lide lugten,

Familien Hansen ved mistbænkepladsen på Kastrupgård. Ca. 1953

så forsvind. Jeg giver arbejde, jeg giver dig bolig, jeg bestemmer lønnen, færdig.”

Lønudbetalingen, som fandt sted om fredagen, foregik på følgende måde: Man stillede op i en lang række ved hovedtrappen. Mester sad på en dragkiste indenfor, og så gik man ind én ad gangen, nævnte hvor mange timer man havde arbejdet, og den løn man så skulle have. Han tog så sin tegnebog, udbetalte det beløb, man havde nævnt, og så gik man. Der blev ikke skrevet noget op, og man gav heller ikke nogen kvittering. Hvordan han så kunne føre regnskab, ved jeg ikke, måske var det derfor, manden var millionær.

Jeg arbejdede i gartneriet i skolesommerferien og engang i 1955, stillede jeg også op for at få min løn, jeg tror, det var 25 øre. Da det blev min tur, kom fruhen frem, og spurgte: ”Hvor meget har du trukket fra for din tur i Skottegården?”. Nu kunne jeg med ren samvittighed sige, at jeg ikke havde været der, og det blev bakket op af andre ansatte. ”Står du der og lyver for mig, du er fyret”, sagde fruhen. Det var det job, om jeg fik den løn, jeg havde til gode, kan jeg ikke huske.

Poul Jensen

Efter vi var flyttet fra nr. 43, kom familien Poul Jensen, han norske kone Sigrid og deres

to børn Øjvind og Per. Poul havde sin gang i drivhusene med agurker og tomater, og hans kone sorterede, pakkede og klargjorde disse grønsager til salg på det gamle grønttorv. Da gartneriet flyttede til Ishøj, blev Poul torvekusk for mester. Senere etablerede han sig som selvstændig, og den ene af sønnerne fortsatte med denne virksomhed.

Store Hansen

”Store Hansen”, var en gammel ungkarl, der boede i sidebygningen, hvor der også var vaskehus. Hans opgave var bl.a. at passe bygningen og hestene, der var på gården, og han radrensede og pløjede markerne.

Sven Gunnar Hansen

Min far kørte Kastrupgårds lastbil og hentede varer fra mesters, Otto Kristensens gård i Ishøj. Han var bl.a. inde på Artillerivejens og Østergades kaserner for at hente hestemøg. Det var spændende, når jeg en gang imellem havde tid og fik lov til at køre med til disse steder. I sommertiden kunne han være ekstra torvekusk, for derefter at køre varer ud til storkunderne.

Hitler og Gøring

Ja sådan blev de faktisk kaldt, et par brødre som jeg tror hed Rasmussen. Det var et par spøjse fyre. Hitler havde ikke opfundet den dybe tallerken, og Gøring var døv.

Hitler byggede sig et hus på Johannesburg Allé eller i det område. Der var kun lige det problem, at han ikke havde søgt om byggetilladelse. Da huset var bygget, havde han lige glemt, at der skulle være en dør ind til huset. Men det klarede han nemt, han kravlede da bare ind ad vinduet.

Gøring havde samlermani, alt hvad der blev smidt ud, kunne måske bruges, så det tog han med hjem. Det skal også lige nævnes, at begge to havde et anstrengt forhold til vand og sæbe. I foråret 1958 var jeg indlagt på Sct. Elisabeth Hospital, der var Gøring også indlagt. Han var så forarget og frøs, fordi de havde tilladt sig at sende ham i bad, uha-da-da, det var slemt.

Gøring var også storryger. Mester tolererede ikke tobaksrygning i arbejdstiden, men Gøring var snu, når han så mester komme, stoppede han skoddet ned i jorden. Når så

Kastrupgårds lastbil. Ca. 1953

mester var gået, kunne man jo altid grave skoddet op. Han rullede selv sine cigaretter, det bedste var, hvis der på lokummerne var glemt noget toilet-papir 00, så brugte han dette. Ellers måtte han ty til lidt avis-papir.

Kastruphuse

Ved indgangen til Kastrup-huse lå Arnekes produkthandel med salg af gamle ben, klude, gammelt pair, jern og metal.

I den lange bygning boede familien Simonsen. Dør om dør med dem boede en enlig dame, som man sjældent så eller hørte. De sidste i huset var et ældre ægtepar, som vi engang imellem blev inviteret ind til for at

se TV, det var en oplevelse.

I en sidelænge, havde hr.

Schwartz opstaldet en del he-ste, som han trænede til cir-kusbrug. I stalden havde han en stor foderkasse med rug-brødsskorper. Når han fik dem hjem, var det en stor fornøjelse for os drenge at ”komme til” at stjæle af dem, vi blev mætte, og det var en herlig spise.

Den 15.maj 1957 flyttede vi fra Kastrupgård til Postparken, 2770 Kastrup. Hold da k..... mand, det var jo ren luksus, varm vand i hanerne, varme på radiatoren, bad og toilet inden-dørs, det kan slet ikke beskrives.

Kastrup Hus eller Kastruphuse.

Ca. 1930

Kastruphuse eller Kastrup Hus lå lige nord for Kastrupgård ligeledes på Kastrupgårdsvej, nuværende Kastrupvej.

Ejendommene her blev revet ned, da Tårnby Kommune købte Kastrupgård i 1957 (red).

HENVENDELSE & ÅBNINGSTIDER

Hvis du har billeder, oplysninger eller andet af lokalhistorisk interesse, så henvend dig til Stads- og lokalarkivet.

VI HAR ÅBENT

Mandag til torsdag: Kl. 10 - 19

Fredag: Kl. 10 - 17

Lørdag: Kl. 10 - 15

Søndag 1. oktober - 31. marts:
Kl. 10 - 15

STADS- OG LOKALARKIVET HAR DESUDEN UDSILLINGER PÅ:

Kastrupgårdssamlingen
"MIDT PÅ AMAGER" & "KASTRUPGLAS"

Tirsdag til søndag 14.00-17.00

Onsdag tillige 14.00-20.00

Plyssen Amager Strandvej 350:

PERMANENTE OG

SKIFTENDE UDSILLINGER

Lørdag og søndag 13.00-16.00